

Postupak dobivanja pristanka sudionika na sudjelovanje u istraživanju Odsjeka za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu

U skladu s općim etičkim načelima provedbe istraživanja u kojima su sudionici ljudi, te u skladu s Kodeksom etike psihološke djelatnosti Hrvatske psihološke komore, Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta propisuje sljedeći postupak prilikom dobivanja pristanka sudionika na sudjelovanje u istraživanju (u daljnjem tekstu *Pristanak*).

Pristanak mora tražiti svaki istraživač Odsjeka za psihologiju, kao i student preddiplomskog, diplomskog i poslijediplomskog studija psihologije koji provodi istraživanje u sklopu svoga diplomskog, specijalističkog, magistarskog ili doktorskog rada ili kakvo drugo istraživanje u kojem je student Odsjeka za psihologiju glavni istraživač. Studenti preddiplomskog i diplomskog studija *Pristanak* moraju predati na uvid mentoru rada ili drugom nastavniku Odsjeka pod čijom se supervizijom istraživanje provodi, i to prije početka provedbe istraživanja, odnosno prikupljanja podataka. Mentor će tada procijeniti zahtjeva li istraživanje dodatnu odluku Etičkog povjerenstva Odsjeka. Studenti poslijediplomskog studija svoje istraživanje obvezno prijavljuje Etičkom povjerenstvu Odsjeka, nakon što su obranili nacrt istraživanja.

Pristanak je sastavni dio dokumentacije koju istraživač mora imati i na zahtjev Etičkog povjerenstva Odsjeka dati na uvid.

Pristanak mora sadržavati sve elemente i informacije koji su u formularu navedeni (naziv istraživanja, ime istraživača i/ili odgovorne osobe, svrhu istraživanja, postupak istraživanja, objašnjenje rizika, stresa i neugode za sudionika, te ostale informacije).

Pristanke je potrebno pohraniti i čuvati najmanje 5 godina od obrane rada ili objavljivanja rada.

Formular *Pristanka na sudjelovanje u istraživanju* i informacije koje on treba Sadržavati

Pristanak na sudjelovanje u istraživanju

Naziv istraživanja

Istraživač(i): Ime i prezime, kontakt telefon, e-mail adresa

Kod diplomskih, magistarskih, doktorskih radova, osim imena studenta, treba navesti i ime mentora

Svrha istraživanja

Kratko, u nekoliko rečenica, navesti svrhu istraživanja, kako bi sudionicima bilo jasno o čemu se u istraživanju radi. U slučaju kada se sudioniku predstavi lažna svrha istraživanja, obmana i razlozi za nju moraju biti detaljno objašnjeni u postupku obavještanja sudionika o svrsi istraživanja. Ovdje sudioniku treba reći i to da će uvid u rezultate istraživanja imati po njihovoj objavi ili da, i prije toga, od istraživača može dobiti relevantne informacije.

Postupak istraživanja

Ovaj dio *Pristanka* podrazumijeva detaljniji opis postupaka kojima će sudionik biti izložen u istraživanju, te što se od njega tijekom postupka očekuje. Takoner ga se na ovom mjestu informira da na pitanja ne mora odgovoriti ako ne želi, odnosno da u odabranim postupcima ne mora sudjelovati.

Evo primjera opisa Postupka istraživanja, kada se podaci u istraživanju prikupljaju upitnikom/anketom:

Tijekom istraživačkog postupka od vas će se tražiti da ispunite upitnik tipa papir-olovka, koji sadrži pitanja o... (navesti što sadrže pitanja i kakva će ona biti, onoliko detaljno

koliko je sudioniku potrebno da stekne jasan uvid u pitanja na koja će trebati dati odgovore). Detaljne upute i način odgovaranja nalaze se u upitniku. U upitnik su uključena i neka pitanja o vašim općim demografskim podacima, međutim podatak o vašem imenu se u upitniku od vas nigdje ne traži. Molim vas da na pitanja odgovarate što spontanije i što iskrenije možete. Lijepo vas molim da ne izostavite niti jedno pitanje. Međutim, ako odlučite da na neka pitanja ne želite odgovoriti, to ne morate učiniti i za to nećete snositi nikakve posljedice.

Rizici, stres, neugoda

U ovom dijelu sudioniku valja detaljno opisati rizike, stres i/ili neugodu kojima će u istraživanju biti izložen. Valja, međutim, istaknuti i koristi koje ispitanik ima od sudjelovanja, ako one postoje (npr. uvid u vlastite reakcije, prilika da se temeljitije razmisli o nekim pitanjima koja se u istraživanju postavljaju, prilika da sudionik svojim odgovorima omogući da se ljudima pomogne na primjereniji način ili što slično). *Evo primjera opisa Rizika, stresa i neugode, kada se podaci u istraživanju prikupljaju upitnikom/anketom:*

Razina stresa i/ili neugode u ovom istraživanju nije veća od one koju doživljavate u vrlo uobičajenim svakodnevnim situacijama. U ovom istraživanju nećete biti izloženi nikakvom specifičnom riziku.

U situacijama koje, međutim, nose rizik, ili izlažu sudionika stresu ili/i neugodi, to treba vrlo jasno i detaljno reći i opisati. Na temelju toga opisa sudionik mora imati jasnu ideju što ga u istraživanju čeka, te mu ovo objašnjenje treba pomoći da donese odluku o sudjelovanju ili nesudjelovanju. Ovaj postupak se ne odnosi samo na istraživanja koja uključuju izlaganje ispitanika nekim invazivnim postupcima, kao npr. u istraživanjima doživljaja boli, nego i na istraživanja koja sudioniku iz drugih razloga mogu biti neugodna (npr. ispitivanje o traumatskim doživljajima, intervjui ili fokusna grupe o osjetljivim pitanjima i sl.). Uvijek kada postoji opravdano očekivanje da bi sudjelovanje u istraživanju sudionika moglo uznemiriti, valja na ovom mjestu sudionika podsjetiti da od ispitivanja može uvijek odustati bez posljedica, ili mu ponuditi neki drugi oblik “zbrinjavanja” neugode (npr. razgovor nakon istraživanja ili sl.).

Ostale informacije

Povjerljivost informacija o vašem identitetu je u istraživanju zajamčena. Vaš će upitnik biti kodiran brojem po slučajnom rasporedu, što znači da ne postoji način da se podaci u upitniku povežu s vašim imenom. Pristup podacima imat će samo istraživači. Ako nalazi ovog istraživanja budu javno objavljeni, objavit će se samo za čitavu grupu sudionika, te se neće objavljivati individualni odgovori. (Ako se individualni odgovori ispitanika namjeravaju objaviti, treba dati informacije o načinima na koji će se zaštititi njegov identitet. Sudionik u tim slučajevima svojim potpisom na “Pristanak na sudjelovanje u istraživanju” daje i pristanak da se dani podaci objave, pod uvjetima koji su na ovom mjestu istaknuti. Da bi se, međutim, izbjegli nesporednosti, dobro je da se u ovom dijelu Pristanka na sudjelovanje, naravno ako za to postoji potreba, naznači da će se dodatno tražiti dopuštenje ispitanika da se njegovi individualni podaci objave, npr. u slučaju intervjuiranja kada odgovori ispitanika mogu poslužiti kao ilustracija.)

Naglašavam da je sudjelovanje u ovom istraživanju dobrovoljno i da imate pravo bez ikakvih posljedica odustati od sudjelovanja ili se iz njega povući. Ako imate neke pritužbe na provedeni postupak ili ste zabrinuti zbog nečega što ste tijekom istraživačkog postupka doživjeli, molimo vas obratite se na etikapsi@ffzg.hr.

Daljnijm sudjelovanjem u ovom istraživanju dajete svoj informirani pristanak na ovdje opisane postupke istraživanja.

Ovaj *Postupak i Formular* usvojeni su na sjednici Vijeća Odsjeka za psihologiju 8. siječnja 2007. godine i stupaju na snagu s danom njihova usvajanja.